

MILLIY O'QUV DASTURIDA MUSIQA FANIGA QO'YILGAN KOMPETENSIYAVIY TALABLAR

Termiz davlat pedagogika institute,
Magistratura bo'limi Musiqa ta'lim
va san'at mutaxassisligi 1-bosqich
magistranti Omonova Fayziniso
Anvar qizi

Kirish

So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar natijasida Milliy o'quv dasturi (MO'D) joriy etildi. Ushbu milliy kurikulum umumiy o'rta ta'lim fanlari bo'yicha davlat ta'lim standartlarini yangilash va ta'limni kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirishga qaratilgan [1][2]. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan milliy dasturda MO'Dni to'liq joriy etish, yangi avlod darsliklarini xorijiy tajriba asosida yaratish hamda o'qituvchilar malakasini oshirish ustuvor vazifa etib belgilangan [3].

Kompetensiyaviy ta'limdan ko'zlangan maqsad — o'quvchilarda faqat nazariy bilim emas, balki hayotda qo'llanadigan ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishdir. Shu ma'noda Sh. Mirziyoyevning ta'limni zamon talablari asosida takomillashtirish haqidagi fikri mazkur yondashuvning g'oyaviy asosini ifodalaydi [4]. Mazkur maqolada MO'D doirasida 5–9-sinflar musiqa faniga qo'yilgan kompetensiyalar, shuningdek, 60110600 – Musiqa ta'limi (bakalavriat) va 70110601 – Musiqa ta'limi va san'at (magistratura) malaka talablari o'rtasidagi uzviylik tahlil qilinadi. Dolzarblik shundaki, maktab kompetensiyalarini amalda shakllantirish uchun musiqa o'qituvchisining o'zi zamonaviy kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur.

Tadqiqot usullari

Maqola nazariy-tahliliy usulda tayyorlandi. Unda davlat ta'lim standartlari va MO'D hujjatlari, PF-134 Farmoni (2022–2026 yillar), shuningdek, oliy ta'limning bakalavriat va magistratura malaka talablari tahlil qilindi [3][32][37]. 2017-yildagi DTS hamda 2020–2024-yillardagi malaka talablarining mazmuniy bog'liqligi qiyosiy o'rganildi [15][16][32][37].

Natijalar

1) 5–9-sinflarda musiqa faniga qo'yilgan kompetensiyalar

MO'Dga ko'ra, umumiy o'rta ta'limda natijalar tayanch (umumiy) va fanga oid kompetensiyalar shaklida belgilanadi [5][6]. Barcha fanlar kesimida 6 ta tayanch kompetensiya ajratilgan:

- Kommunikativ [7]
- Axborot bilan ishlash [8]
- O'zini o'zi rivojlantirish [9]
- Ijtimoiy faol fuqarolik [10]
- Milliy va umummadaniy [11]
- Matematik savodxonlik va fan-texnika [12]

Musiqa fanida esa o'quvchilarda musiqiy savod, ijro va musiqiy idrokka doir maxsus kompetensiyalar shakllantiriladi. DTSga muvofiq, 4-sinf yakunida A1, 7-sinf yakunida A2 daraja ko'zda tutiladi [13][14]. Musiqa ta'limining asosiy maqsadi — o'quvchilarning ma'naviy-estetik dunyoqarashini boyitish, milliy g'urur va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdir [15][16].

5–9-sinflar doirasida asosiy maxsus kompetensiyalar:

- Musiqiy savodxonlik: musiqiy atamalarni bilish, ifoda vositalarini (ritm, ohang, dinamika va b.) anglash, milliy musiqa janrlarini tanish [17][18][21][22].
- Jamoa bo'lib kuylash: xor ijrochiligi, intonatsion tozalik, dinamik belgilar bo'yicha ovoz nazorati, jamoada ijodiy hamkorlik [23][24][25][26].

- Musiqani tinglash va tahlil qilish: asarni idrok etish, kayfiyatini tasvirlash, janrlarni farqlash, eshitilgan asarni sodda va keyinroq tahliliy izohlash [27][28][29].

Ushbu kompetensiyalar musiqa darslarida nazariya va amaliyotning uzviyligiga tayangan holda o'quvchilarning musiqiy tafakkuri va ijodkorligini rivojlantirishga yo'naltirilgan [30][31].

2) Bakalavriat (60110600 – Musiqa ta'limi) malaka talablari

Maktabdagi kompetensiyalarni shakllantirish musiqa o'qituvchisining kasbiy mahoratiga bog'liq. Shu sababli 60110600 yo'nalishi malaka talablari o'qituvchining pedagogik va musiqiy mutaxassislik kompetensiyalarini belgilaydi [32][33].

Bakalavr-musiqa o'qituvchisidan quyidagilar talab etiladi:

- ta'lim jarayonini loyihalash, darsni samarali tashkil etish, AKT va pedagogik texnologiyalardan foydalanish [36][37];
- interfaol metodlar, fanlararo integratsiya va nazariya–amaliyot bog'liqligini ta'minlash [38][36];
- tahliliy va tanqidiy fikrlash, tadqiqotchanlik elementlarini qo'llash [39][40];
- psixologik-pedagogik yondashuv hamda inklyuziv ta'lim tamoyillariga rioya qilish [41];
- o'quvchilarda hayotga mos kompetensiyalarni shakllantirishga hissa qo'shish [42].

Musiqiy mutaxassislik kompetensiyalari: musiqa nazariyasi va tarixini bilish, vokal-xor va cholg'u ijrochiligi, repertuar tanlash, maktab tadbir va to'garaklarini boshqarish, musiqiy tarbiya metodikasini amaliyotga tatbiq etish [43][44]. 3–4-kurslarda uzluksiz pedagogik amaliyot bo'lib, u kasbiy kompetensiyani real maktab sharoitida mustahkamlaydi [45][46].

3) Magistratura (70110601 – Musiqa ta'limi va san'at) malaka talablari

Magistratura bosqichi musiqa ta'limi mutaxassislarini ilmiy-tadqiqot, innovatsion-pedagogik va boshqaruv kompetensiyalari bilan boyitadi [50][52]. Unda:

- ilmiy metodologiya va mustaqil tahlil (tadqiqot rejalash, statistik ishlov, ilmiy xulosa, maqola/tezis yozish) [50][52][53];
 - kamida bitta xorijiy tilda kasbiy adabiyotdan foydalanish va AKTdan samarali foydalanish [54][55];
 - ta'lim sifatini oshirish bo'yicha innovatsion yondashuv va boshqaruv ko'nikmalari [56][57];
 - musiqiy-ma'rifiy loyiha va tadbirlarni tashkil etish (san'at va ta'lim integratsiyasi) [52][58]
- kabi talablar kuchliroq ifodalangan.

Munozara (Discussion)

Tahlil shuni ko'rsatadiki, MO'D doirasida musiqa ta'limi kompetensiyalari maktab–oliy ta'lim uzviyligi asosida yo'lga qo'yilmoqda [60][7]. Maktab o'quvchisida shakllantiriladigan kompetensiyalar bakalavriat va magistratura malaka talablari bilan mantiqan bog'langan: ya'ni o'qituvchi — o'quvchida kutiladigan natijani ta'minlaydigan asosiy subyekt.

MO'Dning amaliy samarasi ko'p jihatdan amaldagi o'qituvchilar malakasini oshirish bilan bog'liq. Shu yo'nalishda Respublika ta'lim markazi va tegishli platformalarda kontentlar joylashtirilishi, yangi darslik va metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish rejalari keltiriladi [61][62][63][65][66][67]. Bunda musiqa fanining tarbiyaviy vazifasi, milliy madaniy qadriyatlarni singdirish masalasi ham markaziy o'rinda turadi [15][16].

Shu bilan birga, kompetensiyaviy yondashuv o'qituvchidan yangicha dars dizayni, ijodiy faoliyat, loyiha va hamkorlikdagi topshiriqlarni ko'proq qo'llashni talab qiladi. Musiqa darslari hajmi va 8–9-sinflardagi amaliy holatlar (ko'plab maktablarda fan alohida o'tilmasligi) sababli 5–7-sinflarda kompetensiyalarni samarali shakllantirish ayniqsa muhim [13][14].

Xulosa

MO'Ddagi musiqa faniga oid kompetensiyaviy talablar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston ta'lim tizimida musiqiy ta'lim mazmuni zamonaviy kompetensiyalar asosida yangilanmoqda. 5–9-sinflarda musiqiy savodxonlik, jamoa bo'lib kuylash, musiqani tinglash va tahlil qilish kompetensiyalari o'quvchilarning musiqiy, estetik va tarbiyaviy rivojini ta'minlashga qaratilgan [69][70]. Ushbu kompetensiyalarni amalga oshiradigan kadrlarni tayyorlash tizimi ham mos ravishda yangilangan: bakalavriatda innovatsion metodlar, AKT, faollikni oshirish va tarbiyaviy kompetensiyalar [36][42]; magistraturada esa ilmiy-tadqiqot, boshqaruv va loyiha kompetensiyalari kuchaytirilgan [50][52].

Davlat miqyosida qabul qilingan hujjatlar bu jarayonni huquqiy jihatdan mustahkamlab berdi [3][71]. Keyingi vazifa — kompetensiyaviy talablarning real dars amaliyotiga chuqur singishi, ya'ni har bir musiqa darsi kompetensiyaviy natijaga yo'naltirilgan bo'lishidir.

Foydalanilgan adabiyotlar (References)

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni. *“2022–2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dastur to'g'risida”*. **Lex.uz** saytidagi rasmiy matn[3][72].
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi 187-son qarori. *“Umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'limning davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida”*. **Lex.uz** (musiqa madaniyati fani bo'yicha DTSdan parchalar)[15][16][17].
3. *Milliy o'quv dasturi (MO'D) nima?* – **UNICEF** axborot materiali, 2020-yil. Unda MO'D mazmuni va ahamiyati tushuntirilgan[1][66].
4. 60110600 – *Musiqa ta'limi* bakalavriat yo'nalishi bo'yicha malaka talablari. (Tasdiqlangan: 2024-yil 25-avgustdagi 218-son buyruq). Nizomiy nomidagi TDPU tomonidan ishlab chiqilgan hujjatdan parcha[36][42].

5. 70110601 – *Musiqqa ta'limi va san'at* magistratura mutaxassisligi bo'yicha malaka talablari. (Tasdiqlangan: 2024-yil). Abdulla Qodiriy nomidagi JDPU saytidan olingan hujjat matni (parchalar)[50][52].
6. Sh.Mirziyoyev. *"Biz ta'lim va tarbiya tizimining barcha bo'g'inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o'zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz"*. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 27 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqidan, 2019-yil 7-dekabr[4].
7. Komilov K. *"Umumiy o'rta ta'lim tizimini isloh qilishda Milliy o'quv dasturining ahamiyati"*. **Central Asian Journal of Education and Innovation**, 2025, 4(1), 163-172-betlar[73][63].
8. Rasulova D. *"Musiqqa madaniyati darslarida tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari"*. Ilmiy maqola, 2023 (Nordic University ilmiy to'plamidan)[43][44].
9. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining 2020-yil 31-martdagi buyrug'i. *"Umumiy o'rta ta'limning Milliy o'quv dasturini ishlab chiqish to'g'risida"*. (Respublika ta'lim markazi materiallari)[74][75].
10. Abdulla Qodiriy nomidagi JDPU rasmiy sayti – *"Malaka talablari"* bo'limi. 2020–2024-yillarda turli ta'lim yo'nalishlari bo'yicha malaka talablari ro'yxati (jumladan, Musiqqa ta'limi bakalavriat va magistratura)[76][47].
11. Raxmatullaev X.Sh. (2022). Another Look at the Turkish Heroic Epic.
12. Raxmatullaev X.Sh. (2022). Blind Son or Infant Son? Heroic Epic of Turkish Peoples through the Eyes of the World.
13. Orinovich N. M. et al. MUSIQA ORQALI STRESS VA RUHIY ZO'RIQISH HOLATLARINI KAMAYTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI //KONFERENSIYA. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 216-222.

14. Shafotovich R. X. et al. QADIMGI MISR VA ELLAM
TAMADDUNLARIDA MUSIQA //Pedagogs. – 2025. – T. 80. – №. 1. – C.
224-231.